

NÂNG CAO HIỆU QUẢ CÔNG TÁC ĐỐI NGOẠI NHÂN DÂN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

ThS. Đỗ Thị Thảo^(*)

1 Vai trò của công tác đối ngoại nhân dân trong mặt trận ngoại giao Việt Nam

Đối ngoại nhân dân (hay còn có những cách gọi khác là ngoại giao nhân dân, đối ngoại công chúng...) là một bộ phận cấu thành quan trọng của mặt trận ngoại giao, góp phần đắc lực thực hiện đường lối, nhiệm vụ đối ngoại của Đảng và Nhà nước, phục vụ sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

Thời kỳ đấu tranh giải phóng dân tộc, công tác đối ngoại nhân dân, dưới sự lãnh đạo của Đảng, đã tạo nên một mặt trận đoàn kết rộng rãi của nhân dân thế giới, ủng hộ hai cuộc kháng chiến vĩ đại của dân tộc ta, đóng góp to lớn vào thắng lợi của sự nghiệp thống nhất đất nước. Sau ngày đất nước thống nhất, với sự phối hợp chặt chẽ và có hiệu quả của các lực lượng làm công tác đối ngoại đảng và ngoại giao nhà nước,

công tác đối ngoại nhân dân đã có những bước phát triển mạnh mẽ, góp phần quan trọng vào công cuộc đổi mới đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Lịch sử ngoại giao hiện đại của Việt Nam đã cho thấy, có nơi, có lúc, khi mà đối ngoại đảng và ngoại giao nhà nước chưa thể xúc tiến thì những người làm ngoại giao nhân dân chính là lực lượng mở đường. Dù quan hệ giữa các chính phủ có thể chưa được thông suốt thì quan hệ giữa nhân dân các nước với nhau vẫn là nền tảng quan trọng.

Từ khi đất nước tiến hành công cuộc đổi mới đến nay, công tác đối ngoại nhân dân đã góp phần tích cực vào việc giữ vững môi trường hòa bình, mở rộng quan hệ hữu nghị, hợp tác, tạo điều kiện quốc tế thuận lợi cho công cuộc đổi mới, cùng với đối ngoại đảng và ngoại giao nhà nước tạo thành sức mạnh tổng hợp trên mặt trận ngoại giao nước nhà. Lực lượng tham gia hoạt động đối ngoại nhân dân không ngừng được mở rộng, phát triển nhanh cả về số lượng và chất lượng. Nội dung, phương thức, lĩnh vực, địa bàn hoạt

^(*) Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh

động của đối ngoại nhân dân cũng ngày càng đa dạng và phong phú hơn, hình thành và từng bước mở rộng mạng lưới bạn bè, đối tác.

Qua mỗi kỳ đại hội của Đảng, công tác đối ngoại đều có những bước phát triển mới. Theo đó, công tác đối ngoại nhân dân cũng tiếp tục được đổi mới, góp phần mở rộng quan hệ hợp tác hữu nghị giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân các nước, phá thế bị bao vây, cấm vận, cải thiện và nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế; tranh thủ được nhiều hơn sự đồng tình và ủng hộ, giúp đỡ về vật chất và tinh thần của quốc tế, của nhiều tổ chức và cá nhân ở các nước đối với công cuộc đổi mới ở Việt Nam và đóng góp vào phong trào hòa bình, đoàn kết hữu nghị của nhân dân thế giới. Nhiều mối quan hệ được củng cố, cải thiện. Với các nước láng giềng: quan hệ hữu nghị, hợp tác nhiều mặt với Trung Quốc; tăng cường quan hệ hữu nghị, đoàn kết đặc biệt với Lào và xây dựng quan hệ tốt với Campuchia. Với các nước trong khu vực: phát triển quan hệ với các quốc gia Đông Nam Á, trở thành thành viên chính thức của tổ chức ASEAN; tăng cường quan hệ và hợp tác nhiều mặt với Ấn Độ. Với các nước khác: củng cố và đổi mới quan hệ hữu nghị với Liên bang Nga, với các nước trong Cộng đồng các quốc gia độc lập (SNG) và các nước Đông Âu; mở rộng quan hệ với các nước tư bản phát triển như Anh, Pháp, Thụy Điển, Phần Lan...; bình thường hóa quan hệ với Mỹ; thiết lập và mở rộng quan hệ với nhiều nước Nam Á, Nam Thái Bình Dương, Trung Đông, châu Phi và Mỹ Latinh; thắt chặt tình đoàn kết và quan hệ đặc biệt với Cuba, mở rộng quan hệ với Phong trào Không liên kết, các tổ chức quốc tế và khu vực...

⁽¹⁾ Khánh Lan, *Đối ngoại nhân dân - Cầu nối tình hữu nghị giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân thế giới*, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, ngày 17/11/2010

Thông qua đối ngoại nhân dân, chúng ta đã tranh thủ được viện trợ, chuyển giao công nghệ của các cá nhân, tổ chức phi chính phủ các nước. Hiện nay, Việt Nam đã có quan hệ hợp tác hữu nghị với hơn 700 tổ chức phi chính phủ⁽¹⁾, trong đó đại đa số các tổ chức đã có văn phòng đại diện tại Việt Nam. Thông qua đối ngoại nhân dân, các đoàn nghị sĩ các nước, các tổ chức quốc tế, các nhân sĩ trí thức, các nhà khoa học, doanh nhân, đoàn học sinh, sinh viên... khắp năm châu có điều kiện tiếp xúc và hiểu biết nhiều hơn về Việt Nam. Mối quan hệ thân tình hữu nghị, sự hiểu biết lẫn nhau càng góp phần gắn kết, củng cố, phát triển sâu rộng đường lối đối ngoại của Đảng và ngoại giao của Nhà nước. Đối ngoại nhân dân góp phần tích cực vào việc khép lại quá khứ, hướng tới tương lai, củng cố mối quan hệ hòa bình, hữu nghị, hợp tác, phát triển bền vững, ngăn chặn chiến tranh trong thời đại ngày nay.

Có thể thấy, cùng với quan hệ đối ngoại đảng và ngoại giao nhà nước, đối ngoại nhân dân ngày càng được mở rộng, đa phương hóa, đa dạng hóa; bạn bè và đối tác quốc tế của Việt Nam không ngừng được củng cố và mở rộng; hoạt động hòa bình, đoàn kết hữu nghị và hợp tác với nhân dân các nước được đẩy mạnh; công tác vận động viện trợ phi chính phủ nước ngoài được tăng cường. Thông qua đó, việc tuyên truyền, quảng bá về đất nước, con người Việt Nam đến với bạn bè thế giới được đẩy mạnh. Nhờ vậy, chúng ta đã tranh thủ được sự ủng hộ về tinh thần to lớn, nguồn lực vật chất và đóng góp có hiệu quả vào công tác đối ngoại của Đảng và sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Đánh giá về vai trò của công tác đối ngoại nhân dân, nguyên Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết đã từng khẳng định: Trong công cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước trước đây, cũng

như sự nghiệp xây dựng và đổi mới toàn diện, phát triển đất nước trong hơn 30 năm qua, Việt Nam đã giành được sự ủng hộ, giúp đỡ của các lực lượng tiến bộ và nhân dân khắp nơi trên thế giới. Nếu chỉ có sức mạnh thì Việt Nam không thể làm nên chiến thắng. “Bất luận trong hoàn cảnh nào, sức mạnh của khối đoàn kết dân tộc, sức mạnh của đoàn kết quốc tế là cực kỳ quan trọng, không có bom nguyên tử, không có súng đạn đại bác nào vượt qua được... Đối ngoại nhân dân trước đây đã quan trọng, bây giờ lại càng quan trọng hơn”⁽¹⁾.

2. Tiếp tục nâng cao hiệu quả của công tác đối ngoại nhân dân trong giai đoạn hiện nay

Xuất phát từ tầm quan trọng cũng như vai trò và hiệu quả to lớn của công tác đối ngoại nhân dân, ngày 20/09/1994, Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa VII) đã ban hành Chỉ thị số 44-CT/TU Về mở rộng và đổi mới hoạt động đối ngoại nhân dân, nhằm tuyên truyền cho thế giới hiểu rõ và ủng hộ sự nghiệp đổi mới của Việt Nam. Đây là quyết định quan trọng, tạo cơ chế thúc đẩy hoạt động đối ngoại nhân dân có thêm nhiều chuyển biến và tiếp tục đạt được những kết quả to lớn. Tuy nhiên, theo thời gian, tình hình thế giới và trong nước đã có nhiều thay đổi, trong lĩnh vực quan hệ đối ngoại nảy sinh những yêu cầu và nhiệm vụ mới. Định hướng về công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới, Văn kiện Đại hội XI của Đảng đã chỉ rõ: “Coi trọng và nâng cao

hiệu quả của công tác ngoại giao nhân dân. Tăng cường công tác nghiên cứu, dự báo chiến lược, tham mưu về đối ngoại; chăm lo đào tạo, rèn luyện đội ngũ cán bộ làm công tác đối ngoại; thường xuyên bồi dưỡng kiến thức đối ngoại cho cán bộ chủ chốt các cấp.

Bảo đảm sự lãnh đạo thống nhất của Đảng, sự quản lý tập trung của Nhà nước đối với các hoạt động đối ngoại. Phối hợp chặt chẽ hoạt động đối ngoại của Đảng, ngoại giao Nhà nước và ngoại giao nhân dân; giữa ngoại giao chính trị với ngoại giao kinh tế và ngoại giao văn hóa; giữa đối ngoại với quốc phòng, an ninh”⁽²⁾.

Gần hai thập kỷ qua, từ thực tiễn quá trình thực hiện Chỉ thị 44-CT/TU (ngày 20/09/1994), công tác đối ngoại nhân dân đã bộc lộ những mặt bất cập, đồng thời nảy sinh vấn đề mới đòi hỏi có sự điều chỉnh kịp thời, phù hợp. Đặc biệt, trong giai đoạn hiện nay, tình hình thế giới đang chuyển biến hết sức nhanh chóng, phức tạp; quá trình toàn cầu hoá và hội nhập quốc tế đã tạo rất nhiều cơ hội, bên cạnh đó cũng đặt ra không ít khó khăn, thách thức mới đối với cách mạng Việt Nam. Trên mặt trận ngoại giao, các thế lực thù địch ra sức thông qua hoạt động đối ngoại nhân dân để can thiệp vào công việc nội bộ của nước ta. Trước tình hình và nhiệm vụ của giai đoạn mới, trên tinh thần quán triệt sâu sắc Nghị quyết Đại hội XI của Đảng nhằm tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân, ngày 06/07/2011, Ban Bí thư đã ban hành Chỉ thị 04-CT/TU Về tiếp tục đổi mới và nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới, đặt công tác đối ngoại nhân dân trước những yêu cầu mới với 9 nhiệm vụ cụ thể⁽³⁾.

Chỉ thị 04 đã tiếp tục khẳng định rõ quan điểm của Đảng về công tác đối ngoại nhân dân. Đó là, Đảng và Nhà nước ta luôn đặt cao và coi trọng đối ngoại nhân dân trong mặt trận ngoại giao nói riêng, trong sự

⁽¹⁾ Nguyễn Trần Nhật Anh, *Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết thăm và làm việc với Liên hiệp các tổ chức Hữu nghị Việt Nam*, Tạp chí Hữu nghị, số 53, (3/2009), tr.4-5

⁽²⁾ ĐCSVN, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb CTQG, HN, 2011, tr.238

⁽³⁾ ĐCSVN, *Chỉ thị 04-CT/TU Về tiếp tục đổi mới và nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới*, ngày 06/07/2011

ngành xây dựng, bảo vệ Tổ quốc nói chung. Trong đó nhấn mạnh: “Đổi mới và nâng cao hiệu quả hoạt động đối ngoại nhân dân là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị và của toàn dân mà nòng cốt là Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Việt Nam, các đoàn thể và các tổ chức nhân dân”⁽¹⁾.

Theo đó, để nâng cao hiệu quả của công tác đối ngoại nhân dân trong giai đoạn hiện nay, cần thực hiện tốt những nhiệm vụ của Chỉ thị 04 với những nội dung chủ yếu sau:

Thứ nhất, các cấp, các ngành cần nhận thức thật đúng, thật đầy đủ và sâu sắc về vị trí và vai trò quan trọng của đối ngoại nhân dân trong mặt trận đối ngoại chung của nước nhà. Phải xác định rõ mục tiêu của đối ngoại nhân dân trong hoạt động đối ngoại của nước ta theo tinh thần ngoại giao Hồ Chí Minh là: “Đoàn kết quốc tế, thêm bạn bớt thù, xây dựng Mặt trận nhân dân thế giới đoàn kết ủng hộ nhân dân Việt Nam, đấu tranh vì mục tiêu chung của thời đại”.

Bên cạnh đó, cần nắm chắc các quan điểm: công tác đối ngoại nhân dân là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị và của toàn dân, mà nòng cốt là Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Việt Nam, các đoàn thể và các tổ chức nhân dân, cả những cá nhân tiêu biểu.

Với phương châm “chủ động, linh hoạt, sáng tạo và hiệu quả”, trong quá trình triển khai công tác đối ngoại nhân dân, phải bảo đảm đúng đường lối đối ngoại và sự lãnh đạo của Đảng, giữ vững nguyên tắc độc lập, tự chủ, đặt lợi ích quốc gia - dân tộc lên trên hết. Phối hợp chặt chẽ giữa đối ngoại nhân dân với đối ngoại đảng và ngoại giao

nhà nước, tạo thành sức mạnh tổng hợp của mặt trận đối ngoại, giữ vững an ninh chính trị, độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, bảo vệ chế độ XHCN. Đồng thời, thực hiện đầy đủ trách nhiệm và nghĩa vụ đối với cộng đồng quốc tế.

Thứ hai, xác định rõ nhiệm vụ bao trùm của đối ngoại nhân dân trong giai đoạn này là vừa chủ động mở rộng quan hệ hữu nghị, hợp tác với nhân dân các nước, vừa chú trọng đi vào chiều sâu với các đối tác quan trọng. Bao gồm: các nước láng giềng, các đối tác lớn, các nước bạn bè truyền thống; mở rộng và làm phong phú, đa dạng hóa lĩnh vực, loại hình hoạt động đối ngoại nhân dân; đẩy mạnh tuyên truyền đối ngoại, tăng cường tình hữu nghị, thúc đẩy hợp tác về kinh tế, văn hóa, giáo dục, khoa học - công nghệ; nâng cao hiệu quả hoạt động đối ngoại của các đoàn thể và tổ chức nhân dân trong các lĩnh vực dân chủ, nhân quyền, chống diễn biến hòa bình, bảo vệ độc lập, chủ quyền, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ, bảo vệ môi trường hòa bình để xây dựng đất nước, hỗ trợ và phối hợp với đối ngoại đảng, ngoại giao nhà nước thúc đẩy mặt trận đối ngoại nước nhà với phương châm “chủ động và tích cực hội nhập quốc tế”⁽²⁾.

Thứ ba, các cấp, các ngành cần quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo hoạt động đối ngoại nhân dân, đáp ứng với yêu cầu nhiệm vụ trong giai đoạn mới. Cụ thể: 1) Đánh giá đúng thực trạng công tác lãnh đạo, chỉ đạo hoạt động đối ngoại nói chung và đối ngoại nhân dân nói riêng trong thời gian qua. Tăng cường lãnh đạo, quản lý công tác đối ngoại nhân dân; củng cố bộ máy làm công tác đối ngoại nói chung và đối ngoại nhân dân nói riêng ở địa phương, cơ quan, đơn vị mình; 2) Hoàn thiện cơ chế phối hợp các hoạt động đối ngoại nhân dân, trong đó có cơ chế phối hợp giữa đối ngoại đảng, ngoại giao nhà nước với đối ngoại nhân dân. Coi trọng công tác hướng dẫn, kiểm tra, đôn

⁽¹⁾ ĐCSVN, *Chỉ thị 04-CT/TU Về tiếp tục đổi mới và nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới, ngày 06/07/2011*

⁽²⁾ ĐCSVN, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb CTQG, HN. 2011, tr.236

đốc các hoạt động đối ngoại nhân dân theo hướng vừa chặt chẽ, đảm bảo nguyên tắc, vừa tạo điều kiện để hoạt động đối ngoại nhân dân phát huy tính *chủ động, linh hoạt, sáng tạo và hiệu quả* của mình; 3) Hoàn thiện cơ chế kiểm tra, giám sát hoạt động đối ngoại nói chung, đối ngoại nhân dân nói riêng và các văn bản điều chỉnh hoạt động cho phù hợp.

Thứ tư, Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể, tổ chức nhân dân từ trung ương đến địa phương cần tiến hành đánh giá thực trạng bộ máy, cán bộ, lực lượng làm công tác đối

ngoại nhân dân. Trên cơ sở đó, tiến hành kiện toàn, củng cố và phát triển đội ngũ, vừa chú trọng bố trí sắp xếp, bổ sung, vừa quan tâm đào tạo, bồi dưỡng nhằm nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ chuyên trách, phát triển lực lượng bán chuyên trách và lực lượng cộng tác viên (là những người có thâm niên, có kinh nghiệm và uy tín trong hoạt động đối ngoại), để nhanh chóng có được một đội ngũ chuyên trách làm công tác đối ngoại nhân dân có bản lĩnh chính trị vững vàng và năng lực chuyên môn giỏi, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong giai đoạn mới. □

QUÁ TRÌNH PHÁT TRIỂN TƯ DUY KINH TẾ THỊ TRƯỜNG...

(tiếp trang 11)

sách về sở hữu toàn dân mà Nhà nước là người đại diện đối với đất đai, tài nguyên, vốn và các tài sản công để các nguồn lực này được quản lý, sử dụng có hiệu quả. Đẩy mạnh đổi mới, cổ phần hóa, nâng cao hiệu quả của doanh nghiệp nhà nước, xây dựng một số tập đoàn kinh tế mạnh, đa hình thức sở hữu, trong đó sở hữu nhà nước giữ vai trò chi phối. Phát triển kinh tế tập thể mà nòng cốt là hợp tác xã. Khuyến khích phát triển mạnh kinh tế tư nhân, loại hình doanh nghiệp sở hữu hỗn hợp theo quy định của pháp luật.

- Phát triển đồng bộ các yếu tố thị trường và các loại thị trường. Phát triển đa dạng, đồng bộ, ngày một văn minh hiện đại các thị trường hàng hóa, dịch vụ, phát triển vững chắc thị trường tài chính, phát triển và kiểm soát thị trường chứng khoán...

- Nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, hiệu lực, hiệu quả quản lý của Nhà nước đối với nền KTTT định hướng XHCN. Tiếp tục đổi mới tư duy kinh tế, nâng cao năng lực lãnh đạo kinh tế của các tổ chức đảng, hoàn thiện hệ thống pháp luật bảo đảm cạnh tranh bình đẳng, minh bạch của

doanh nghiệp thuộc mọi thành phần kinh tế. Đổi mới công tác kế hoạch, quy hoạch, quản lý phù hợp với cơ chế thị trường. Muốn vậy, Đảng yêu cầu phải tăng cường nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn để xác định rõ mô hình KTTT định hướng XHCN; Tuyên truyền, giáo dục cho đội ngũ cán bộ, đảng viên và nhân dân thống nhất nhận thức về KTTT định hướng XHCN; tiếp tục hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN.

- Gắn phát triển kinh tế với thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội. Tập trung vốn đầu tư nhà nước phát triển kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội, dịch vụ quan trọng. Chính sách phân phối và phân phối lại bảo đảm hài hòa lợi ích của nhà nước, người lao động và doanh nghiệp. Tiếp tục hoàn thiện pháp luật và chính sách về bảo vệ môi trường.

- Giữ vững an ninh - quốc phòng, ổn định chính trị - xã hội cho sự phát triển đất nước, trước hết là về kinh tế.

Như vậy, kể từ Hội nghị lần thứ sáu BCH TƯ Đảng khóa IV đến Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XI, Đảng ta đã từng bước phát triển, hoàn thiện tư duy về phát triển nền KTTT định hướng XHCN ở nước ta. □